

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله قیامت و آخرت ۱۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على
رسول الله و على آله و اصحابه الى يوم الدين و
اما بعد :

حوض، عطای بزرگی است که خداوند به پیامبر ما صلی
الله علیه وسلم در قیامت بخشیده است که او و امتش بر
آن وارد می شوند. احادیث متواتر متعددی با سندهای
متفاوت در وجود حوض پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم
وارد شده است. هر چند عده‌ای مبتدعان گمراه خواسته یا
ناخواسته آن را منکر شده‌اند، باشد که انکارشان باعث
شود شرف حضور بر آن را به دست نیاورند و به گفته
بعضی از دانشمندان سلف «هر کسی کرامتی را تکذیب
کند به آن نخواهد رسید» و اگر منکرین حوض، قبل از
انکار، به احادیثی که روایت خواهیم کرد نظری
می‌افکنند، به ناچار دست از انکار برمی‌داشتند. (می‌توان
گفت : شاید نیز با وجود وضوح و صراحت همه روایات
باز هم آنها بر انکار خود اصرار ورزیده و به عناد خود
ادامه دهند.)

این روایات از جمع کثیری از اصحاب رسول خدا صلی
الله علیه وسلم روایت شده است. از جمله: ابی‌بن کعب،
انس بن مالک، حسن بن علی، حمزه بن عبدالمطلب، براء بن
عازب، یزید بن حبیب، ثوبان خدمتکار رسول خدا صلی
الله علیه وسلم، جابر بن سمره، جابر بن عبدالله، جریر بن
عبدالله بجلی، حارثه بن وهب، حذیفه بن اسید، حذیفه بن
الیمان، زید بن ارقم، عبدالله بن عباس، عبدالله بن عمر،
عبدالله بن عمرو بن العاص، عبدالله بن مسعود، عتبہ بن
عبدالسلمی، عثمان بن مضعون، المستورد، عقبه بن عامر

الجهنی، نواس بن سمعان، ابوامامه باهلی، ابویزه اسلمی،
ابوبکره نفع بن حارث، ابوذر غفاری، ابوسعید خدری،
خوله بنت قیس، ابوهریره دوسی، اسماء بنت ابوبکر،
عایشه ام‌المؤمنین، ام‌سلمه و همسر حمزه عموی رسول
خدا صلی الله علیه وسلم که از ابی‌بن کعب روایت نموده
است.

امام بخاری از ابوهریره روایت می‌کند که رسول خدا صلی
الله علیه وسلم فرمودند:

«ما بین منزل و منبر من باغی از باغ‌های بهشت است و
منبرم بر حوض قرار دارد».

ابوداود طیالسی از عطاء بن سائب روایت می‌کند که گفت:
محارب بن دثار از من پرسید: نظر سعید بن جبیر در کوثر
چه بوده است؟ گفتیم: سعید بن جبیر از ابن عباس نقل
می‌نمود که کوثر به معنای خیر فراوان است.

محارب گفت: این رأی ابن عباس یعنی چه؟ در صورتی
که عبدالله بن عمر می‌گوید: وقتی سوره «الکوثر» نازل
گردید، رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«آن رودی است در بهشت که دو طرفش طلاست، بر
مروارید و یاقوت جریان دارد، خاکش از مشک خوشبوتر
و مزه‌اش از غسل شیرین‌تر و آبش از برف سفیدتر
است». (به روایت بیهقی و ترمذی. ترمذی درجه حدیث
را حسن صحیح ذکر نموده است)

بخاری و مسلم از عبدالله بن عمرو بن العاص روایت
می‌کنند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«وسعت حوضم به مسافت یک ماه است، آبش از شیر
سفیدتر و از مشک خوشبوتر و کوزه‌هایش به اندازه

ستارگان آسمان است. هر کس یک بار از آن بنوشد هرگز تشنه نخواهد شد».

مسلم از ابوذر روایت می‌کند که گفتم: ای رسول خدا صلی الله علیه وسلم! ظرف‌های حوض چگونه است؟ فرمودند: سوگند به کسی که جان محمد در دست اوست، ظرف‌هایش از تعداد ستارگان و سیارگان آسمان در شب تاریک و صاف بیشتر است، دو میزاب از بهشت بر آن وارد می‌شود، کسی که از آن بنوشد دیگر تشنه نخواهد شد، عرض همچون طولش به امتداد عمان تا ایله وسعت دارد، آبش از شیر سفیدتر و از عسل شیرین‌تر است.

بخاری از عقبه بن عامر جهنی روایت می‌کند که روزی رسول خدا صلی الله علیه وسلم از منزل خارج گشته و بر شهیدان احد نمازی همچون نماز میت خوانده سپس بر منبر بالا رفته و فرمودند: «قبل از شما بر حوض وارد می‌شوم و بر شما ناظر خواهم بود. به خدا سوگند! من حالا حوضم را مشاهده می‌کنم، کلید گنجینه‌های زمین به من سپرده شده (یا کلیدهای زمین)، من نمی‌ترسم که بعد از من مشرک شوید، ولی می‌ترسم که بر سر دنیا با همدیگر جدال نمایید».

مسلم نیز این حدیث را روایت کرده و لفظش چنین است: «من در حوض بر شما پیش می‌افتم، عرض به مسافت ایله و جحفه است و من نمی‌ترسم که بعد از من مشرک شوید ولیکن از دنیا بر شما می‌ترسم که بر سر آن جدال کرده و همدیگر را بکشید و همچون ملت‌های پیشین هلاک شوید».

عقبه می‌گوید: این آخرین باری بود که رسول خدا صلی الله علیه وسلم را بر منبر می‌دیدم.

در صحیحین از عبدالله بن زید ثابت شده که وقتی رسول خدا صلی الله علیه وسلم غنائم حنین را تقسیم نموده و بیشتر آن را در اختیار سران قریش و عرب قرار داد، انصار از این عمل ناراحت شدند که پیامبر خدا صلی الله علیه وسلم با آنها سخن گفت و یکی از سخنانش این بود: «بعد از من به شما نامهربانی‌هایی خواهد شد، شکبیا باشید تا اینکه بر سر حوض بر من وارد شوید».

بخاری از طریق ابی حازم از سهل بن سعد ساعدی رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«من در حوض بر شما پیشی می‌گیرم. هر کس بر من گذرد از آن می‌نوشد و هر کس بنوشد هرگز تشنه نخواهد شد. گروهی که من آنها را شناخته و آنها نیز مرا می‌شناسند می‌خواهند بر من وارد شوند، ولی از ورودشان جلوگیری می‌شود».

ابوحازم گوید: نعمان بن ابی عیاش این حدیث را از من شنید و به من گفت: آیا واقعاً اینگونه از سهل شنیده‌ای؟ گفتم: آری. گفت: گواهی می‌دهم که من این حدیث را از ابوسعید خدری شنیده‌ام که اینگونه آن را ادامه داد:

«می‌گویم: اینان از اتم هستند. گفته می‌شود: تو نمی‌دانی آنها بعد از تو چه کارها کرده‌اند؟ می‌گویم: نابود باد، کسی که بعد از من منحرف شده است».

ابویعلی از ثوبان روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«من در گوشه حوضم مردم را جهت ورود اهل یمن پس می‌زنم. آنها را با عصا می‌زنم تا جا باز شود». گفت: و از وسعت حوض پرسیده شد، که فرمودند: «از اینجا که من

ایستاده‌ام تا عمان (پایتخت کشور اردن در جوار فلسطین اشغالی)» که تقریباً مسافت حدوداً یک ماه می‌باشد و وقتی در مورد آبش از ایشان پرسیده شد فرمودند: «آبش از شیر سفیدتر است، از عسل شیرین‌تر است، دو میزاب که از بهشت سرچشمه گرفته و یکی از طلا و دیگری از نقره است به آن می‌ریزند».

مسلم از عامر بن سعد بن ابی وقاص روایت می‌کند که گفت:

نامه‌ای توسط غلامم نافع به جابر بن سمره نوشتم که مرا از آن چیزی که از رسول خدا صلی الله علیه وسلم شنیده‌ای باخبر ساز، در جواب نوشت: شنیده‌ام که می‌گفت: «من قبل از همه بر سر حوض هستم». (این حدیث را بخاری، مسلم و احمد از جنب بن عبدالله بجلی نیز روایت کرده‌اند.)

ابویعلی از جابر بن سمره از رسول خدا صلی الله علیه وسلم روایت می‌کند که فرمودند:

«من قبل از شما به حوض می‌روم، بعد طرفین آن همچون مسافت بین صنعاء و ایله می‌باشد، ظروفش همچون ستارگان آسمانند».

بخاری و مسلم از حارثه بن وهب خزاعی روایت می‌کنند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم در مورد حوض فرمودند: «همچون مسافت بین مدینه و صنعاء است».

امام احمد از انس روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«مسافت بین دو طرف حوضم، همچون مسافت بین مدینه و صنعاء است یا همچون مسافت بین مدینه و عمان است».

بخاری از عبدالله بن عمر روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«پیش روی شما حوضی است که از جرباء تا أذرح امتداد دارد». (احمد و مسلم نیز روایت کرده‌اند. أذرح: شهری است از شهرهای شام و جرباء روستایی است در قرب آن در قاموس محیط آمده است. آنکه گفته بین او دو روز فاصله است اشتباه کرده است.)

در بعضی از روایات آمده است:

«پیش روی شما حوضی است که از جرباء تا أذرح امتداد دارد (دو روستا در منطقه شام هستند) ابریق‌های آن به تعداد ستارگان آسمان بوده که هر کسی بر آن وارد شده و از آن بنوشد هرگز تشنه نخواهد شد».

بخاری از انس بن مالک روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«اندازه حوضم همچون مسافت بین ایله و صنعاء در یمن بوده و ظرف‌های آن به تعداد ستارگان آسمان است».

(شهری است در فلسطین اشغالی در امتداد خلیج عقبه معروف به ایلات که از سال ۱۹۴۸ با بقیه شهرهای فلسطین به اشغال صهیونیست‌ها درآمده است.)

«در حوض گروهی از اصحابم به سویم می‌آیند. همین که آنها را می‌شناسم، از من دور می‌شوند، می‌گویم: یارانم، گفته می‌شود: تو نمی‌دانی بعد از تو چه کرده‌اند».

(- به روایت بخاری و مسلم از انس رضی الله عنه)

امام احمد از انس بن مالک روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم چرتی زد. (یکی از حالت‌های نزول وحی بر آن حضرت، سکوت وی همراه با تغییر حالت و

عرق کردن شدید او بود که اصحاب کرام آن را می‌شناختند.) سپس در حال لبخند سر مبارک را بلند کرده به او گفتند: چرا می‌خندید؟ رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند: هم اکنون سوره‌ای بر من نازل شد و سوره «الکوثر» را تا آخر قرائت نمود. سپس فرمود: آیا می‌دانید کوثر چیست؟ رودی است که خداوند در بهشت به من داده است. خیر فراوان دارد، در قیامت اتمم بر آن وارد می‌شوند، ظرف‌هایش به تعداد ستارگان است، بعضی از افراد از آن رانده می‌شوند. می‌گویم: پروردگارا! او از امت من است. گفته می‌شود: تو نمی‌دانی بعد از تو چه کرده‌اند».

در روایتی آمده است:

«رودی است که خداوند به من وعده داده است، خیر فراوان دارد، آن حوض من است که اتمم در قیامت بر آن وارد می‌شوند».

(این لفظ مسلم است.)

منظور این است که دو میزاب که از کوثر سرچشمه می‌گیرند، به حوض سرازیر می‌شوند و حوض در صحرای محشر قبل از پل صراط قرار دارد، چون مرتدین از آن رانده می‌شود طبیعتاً آنها هرگز از صراط نخواهند گذشت».

ابوهریره از رسول خدا صلی الله علیه وسلم روایت می‌کند که فرمودند:

«مسافت حوضم بیشتر از مسافت ایله تا عدن است. از برف سفیدتر و از عسل شیرین‌تر است، و ظرف‌هایش از تعداد ستارگان بیشتر است. من مردم را پس می‌زنم همانطوری که انسان شتران دیگران را از حوضش دور می‌سازد. گفتند: ای رسول خدا صلی الله علیه وسلم! آیا

ما را در آن روز خواهی شناخت؟ فرمود: آری، چهره‌های شما با دیگران متفاوت است. شما با چهره‌ای نورانی و دست و پایی درخشان، بر اثر وضو بر من وارد می‌شوید».

مسلم از ام‌سلمه رضی الله عنها همسر نبی اکرم صلی الله علیه وسلم روایت می‌کند که گفت:

در مورد حوض چیزهایی از مردم می‌شنیدم هر چند از رسول خدا صلی الله علیه وسلم چیزی نشنیده بودم تا روزی که کنیرکم مشغول شانه زدن موهایم بود. از رسول خدا صلی الله علیه وسلم شنیدم که فرمود: ای مردم! به کنیرک گفتم: برو کنار. کنیرک گفت: مردان را خوانده است نه زنان! گفتم: من از جمله مردم هستم. رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«من قبل از شما بر حوض وارد می‌شوم، دوست ندارم کسی از شما بر من وارد شود ولی همچون شتر سرکش از من رانده شود و وقتی علت را بپرسم، به من گفته شود: تو نمی‌دانی بعد از تو چه کارهایی کرده‌اند؟ در جواب می‌گویم: نابود باد!». (نسائی نیز روایت کرده است. نابود باد: علامت بیزاری رسول اکرم صلی الله علیه وسلم از مبتدعین و نوآوران در دین است)

از جمله این احادیث که به حد تواتر رسیده است، اوصاف این حوض عظیم و آگیر بی‌مثال معلوم می‌گردد که در یک جمله می‌توان گفت حوضی است که از نهر کوثر در بهشت سرچشمه گرفته و آبش سفیدتر از شیر، خنک‌تر از یخ، شیرین‌تر از عسل و خوشبوتر از مشک بوده که در مساحتی بسیار زیاد قرار گرفته و طول و عرضش یکسان است».

قرطبی گوید:

بعضی گمان می کنند که مثال‌های مختلف در تعیین مسافت حوض از طرف رسول اکرم صلی الله علیه وسلم نوعی اضطراب در حدیث است. در صورتی که چنین نیست؛ زیرا رسول الله صلی الله علیه وسلم در چند مورد این مطالب را بیان نموده و بنا بر آگاهی مخاطبین از شهرهای مختلف مثال‌هایی برای آنها می‌زده است. هر چند در حدیثی صحیح طول و عرض حوض را مسافت یک ماه در یک ماه تعیین نموده است.

او در ادامه می‌گوید:

هرگز به ذهنت خطور نکند که این مسافت در این زمین است، بلکه بعد از دگرگونی این زمین در صحرای محشر می‌باشد: آنجایی که نه خونی ریخته شده و نه بر آن به کسی ظلمی روا شده است.

کوثر چیست؟

خداوند متعال می‌فرماید:

﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ۖ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ۚ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ﴾ (الکوثر / ۱-۳)

«ما به تو کوثر را عطا کرده‌ایم * پس تنها برای پروردگار خود نماز بخوان و قربانی کن * بدون شک دشمن کینه‌توز تو بی‌خیر و برکت و بی‌نام و نشان خواهد بود». در صحیح مسلم از انس بن مالک روایت شده است که وقتی این سوره بر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم نازل شد فرمودند:

آیا می‌دانید کوثر چیست؟ گفتیم: خدا و رسولش بهتر می‌دانند. فرمود: نه‌ری است که خداوند به من وعده‌اش را داده است، بر آن خیر فراوانی است.

در صحیحین از انس در حدیث معراج از رسول خدا صلی الله علیه وسلم روایت شده است که فرمودند: «نه‌ری را دیدم که در دو طرفش گنبدهایی از مرواید توخالی قرار داشت. از جبرئیل پرسیدم که این چیست؟ گفت: این کوثر است».

امام احمد از انس نقل می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند: «کوثر نه‌ری در بهشت است که خداوند به من وعده‌اش را داده است». مسلم نیز این حدیث را روایت کرده است

امام بخاری از طریق ابی‌یشر واسطی از سعید بن جبیر از عبدالله بن عباس نقل می‌کند که در مورد کوثر می‌گفت: آن خیر فراوانی است که خداوند به وی عطا کرده است. ابوبشر گوید: به سعید بن جبیر گفتم: گروهی معتقدند که آن نام رودی در بهشت است. سعید گفت: رودی که در بهشت قرار دارد، از جمله خیراتی است که خداوند به پیامبرش عطا کرده است.

امام احمد از عبدالله بن عمر روایت می‌کند که فرمود: رسول خدا صلی الله علیه وسلم به ما گفت: «کوثر نه‌ری در بهشت است که دو طرفش از طلا بوده و آبش مروارید جریان دارد. آب آن از شیر سفیدتر و از عسل شیرین‌تر است». (ترمذی و ابن ماجه نیز آن را روایت کرده‌اند. ترمذی درجه آن را حسن صحیح ذکر نموده و روایتی همانند این، نزد ابن جریر از ابن عباس نیز وجود دارد).

امام بخاری از ابو عبیده عامر بن عبدالله بن مسعود روایت می‌کند که گفت: از حضرت عایشه صدیقه در مورد: ﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ﴾ (الکوثر: ۱) پرسیدم. فرمود: نه‌ری

است که به پیامبران عطا شده است بر دو لبه‌اش گنبدهایی از مروارید توخالی و ظرف‌هایش به تعداد ستارگان آسمان است.

ابونعیم فضیل بن دکین از مجاهد روایت کرده که کوثر را به خیر و برکت فراوان تفسیر نموده است. انس بن مالک گوید: «کوثر نه‌ری است در بهشت».

در صحیحین در حدیث اسراء و معراج در مورد سدره المنتهی چنین آمده است:

«از ریشه آن دو نه‌ر پنهان و دو نه‌ر آشکار سرچشمه می‌گیرد. آن دو پنهان در بهشتند و آن دو آشکار نیل و فرات هستند».

در مسند احمد و صحیح مسلم از ابوهریره نقل شده است که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند: «سیحون و جیحون (دو رودخانه معروف در کشورهای آسیای میانه) و فرات و نیل همگی از نه‌رهای بهشتند».

**وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله
وصحبه أجمعین.
وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین.**